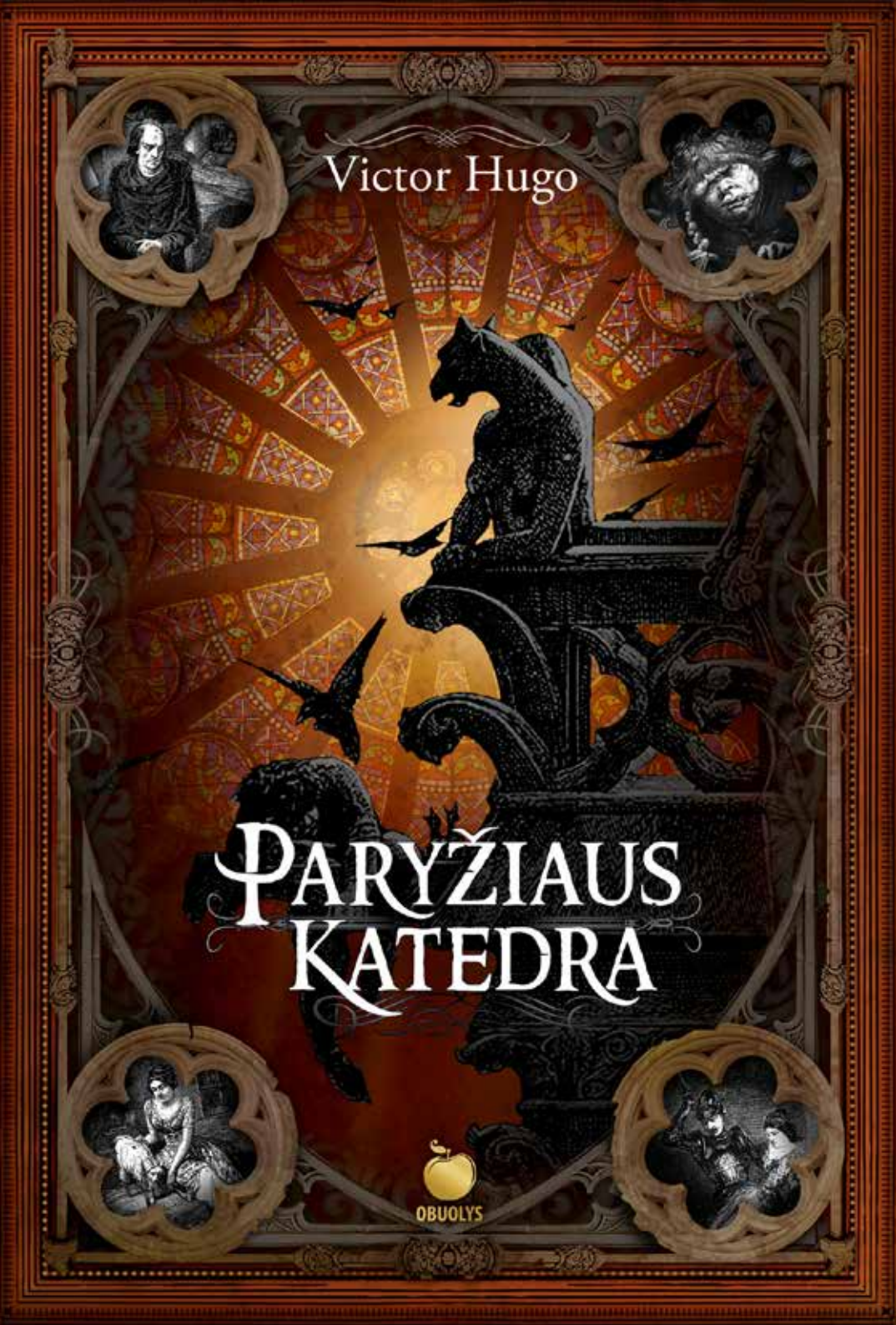

Victor Hugo

PARYŽIAUS
KATEDRA

OBUOLYS

VICTOR HUGO

PARYŽIAUS KATEDRA

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
E. VISKANTA

Prieš kelerius metus lankydamas arba, geriau sakant, įdėmiai apžiūrinėdamas Paryžiaus katedrą, šios knygos autorius tamsiame jos vieno bokšto užkampyje rado šį ranka sienoje įbrėžtą žodį:

'ANÁΓKH*

Šios didžiosios graikiškos raidės, pajuodusios nuo laiko ir giliai įrėžtos akmenyje, jų forma bei išdėstymas, slepiantys kažkokias neaptariamas, gotiškai rašybai būdingas žymes, tarsi sakančias, kad šias raides čia įrašė viduramžių ranka, ir ypač jose slypinti šurpi prasmė autorių labai paveikė.

Jis klausė savęs ir stengėsi įspėti, kas galėjo būti toji kenčianti siela, kuri nenorėjo apleisti šio pasaulio, nepalikusi senos bažnyčios kaktoje šio nelaimės ar nusikaltimo rando?

Ilgainiui siena (jau nebežinau kuri) buvo perdažyta ar nugrandyta, ir užrašas dingo. Nes štai jau du šimtus metų taip elgiamasi su nuostabiomis viduramžių bažnyčiomis. Jos yra žalojamos iš visų pusių – ir iš lauko, ir iš vidaus. Kuni-gas jas perdažinėja, architektas grando, o paskui ateina minios ir jas sugriauna.

Ir štai šiandien nieko nebeliko iš slaptingojo žodžio, įrėžto tamsiame katedros bokšte, nieko – iš nežinomos lemties, kurią jis taip melancholiškai aptarė, išskyrus trapų prisiminimą, kurį jam skiria šios knygos autorius. Prieš keletą amžių iš kartų eilės išnyko žmogus, kuris šioje sienoje buvo įrašęs tą žodį, o žodis savo ruožtu išnyko nuo bažnyčios sienos, ir pati bažnyčia galbūt netrukus išnyks nuo žemės paviršiaus.

Apie tą žodį ir parašyta ši knyga.

Vasaris, 1831

* 'ANÁΓKH (*gr.*) – lemtis.

PIRMOJI KNYGA

I

DIDŽIOJI SALĖ

Šiandien sukanka trys šimtai keturiasdešimt aštuoneri metai, šeši mėnesiai ir devyniolika dienų, kai paryžiečiai pabudo nuo gaudesio visų varpų, kurie skardenosi tarp trigubų Sitė, Universiteto ir Miesto mūrų.

Tuo tarpu 1482 metų sausio 6-oji nebuvo tokia diena, kurią istorija prisimintų. Jokios didesnės reikšmės neturėjo įvykis, iš pat ryto sujudinęs varpus ir sukėlęs Paryžiaus gyventojus. Miesto nepuolė nei pikardiečiai, nei burgundiečiai, nei buvo nešamos procesijoje relikvijos; nei studentai maištavo Laso vynuogyne, nei žengė į miestą *labai grėsmingas mūsų senjoras ponas karalius* ir net nevyko įdomus vagių bei vagilių korimas Paryžiaus teisingumo rūmuose. Nebuvo sutinkami nė naujai atvykstą išsipustę, galionuoti ir plunksnuoti svetimų valstybių pasiuntiniai, kurie XV amžiuje taip dažnai lankydavosi. Vos tik prieš porą dienų paskutinieji, – tai buvo flamandų pasiuntiniai, įgalioti sutarti sosto įpėdinio vedybas su Flandrijos Margarita, – įžengė į Paryžių ir tuo sukėlė didelį nemalonumą kardinolui de Burbonui, kuris, norėdamas įtikti karaliui, turėjo meiliai priimti šiuos neišprususius flamandų burmistrus ir vaišinti juos savo Burbonų rūmuose *labai gražiais pamokymais, juokais ir farsais* tuo metu, kai smarki liūtis tvindė puikiuosius jo kilimus, ištiestus prie rūmų durų.

Sausio 6-oji, *sujaudinusi visus Paryžiaus gyventojus*, pasak Žano de Trua, buvo dvigubų iškilmių diena, kuri nuo neatmenamų laikų jungė trijų karalių minėjimą su juokdarių švente.

Tą dieną turėjo įvykti iluminacijos Grevo aikštėje, gegužės medelio sodinimas prie Brako koplyčios ir misterija Teisingumo rūmuose. Jau iš vakaro trimių garsais visose kryžkelėse apie tai skelbė pono prevò valdininkai, pasipuošę violetinio šilko palaidinėmis su dideliais baltais kryžiais ant krūtinių.

Taigi nuo pat ryto, uždarę namus ir krautuves, būriai miestelėnų žingsniavo į vieną iš tų trijų pažymėtųjų vietų. Vieni pasirinko iliuminaciją, kiti – gegužės medelį, treči – misteriją. Reikia pagirti sveiką Paryžiaus dykinėtojų nuovoką, nes didžioji šios minios dalis suko iliuminacijos pusėn, – mat metas iliuminacijai buvo kaip tik tinkamas, – arba į misteriją, kuri turėjo būti vaidinama šiltoje ir sandarioje Teisingumo rūmų Didžiojoje salėje, o vargšą vos pražydušį gegužės medelį smalsuoliai susitarė palikti vienišą drebėti nuo šalčio sausio mėnesį Brako koplyčios šventoriuje.

Labiausiai žmonių minios plaukė į Teisingumo rūmų gatves, nes buvo žinoma, kad užvakar atvykę flamandų pasiuntiniai ketino žiūrėti misteriją ir dalyvauti juokdarių popiežiaus rinkimuose, kurie taip pat turėjo vykti Didžiojoje salėje.

Tą dieną nelengva buvo prasiskverbti į salę, nors tada ji buvo laikoma didžiausia pasaulyje dengta patalpa (tiesa, Sovalis anuomet dar nebuvo išmatavęs Montarži pilies Didžiosios salės). Smalsuoliams, žiūrintiems pro langus, žmonių prisigrūdusi rūmų aikštė atrodė lyg jūra, į kurią tarsi upių žiotys penkios ar šešios gatvės kiekvieną akimirką išliedavo vis naujas galvų sroves. Vis didėjančios šios minios bangos blaškėsi į namų kampus, kurie styrojo šen bei ten lyg netaisyklingo aikštės baseino iškyšuliai. Aukšto gotinio* rūmų fasado centre didžiaisiais laiptais be perstojo kilo ir leidosi dviguba žmonių srovė. Nutrūkusi ties vidurine aikšte, ji išsiliedavo plačiomis bangomis dviem šoniniais nusileidimais, o didieji laiptai be perstojo tartum tekėjo į aikštę kaip krioklys į ežerą. Šauksmai, juokas, tūkstančių kojų trepsėjimas kėlė didžiausią triukšmą ir bildesį. Kartkartėmis tasai triukšmas ir bildesys dvigubai pasmarkėdavo: srovė, nešusi visą tą minią laiptų link, staiga apsigrėždavo, sumišdavo, imdavo suktis verpetu. Tai įvykdavo dėl to, kad šaulys staiga imdavo tvoti žmones, arba karališkojo teismo seržantas, norėdamas grąžinti tvarką, įjodavo į minią: nuostabi tradicija, kurią karališkasis teismas perleido maršalo teismui, maršalo teismas – tribunolui, o tribunolas – mūsų Paryžiaus žandarmerijai.

* Žodžio *gotinis* prasmė, kokia jis dabar vartojamas, yra labai netiksli, bet visuotinai įsigalėjusi. Taigi ir mes kaip visi tą žodį vartojame apibrėžti antrosios viduramžių pusės architektūros stiliui, kurio pagrindas yra smailusis skliautas, išsivystęs iš pusapvaliojo skliauto (V. Hugo pastaba).

Prie durų, prie langų, prie palėpių langelių, ant stogų mirgėjo tūkstančiai geraširdžių, sąžiningų ir ramių veidų, kurie žiūrėjo į rūmus, į maišatį, ir nieko daugiau nereikalavo; nes daugelis paryžiečių pasitenkina, stebėdami žiūrovus, ir labai įdomi net siena, už kurios kas nors vyksta.

Jei mums, 1830 metų žmonėms, būtų leista mintyse įsimaišyti į būrį anų XV amžiaus paryžiečių ir su jais, tampomais, parverčiamais, stumdomais, įsibrauti į šią didžiulę rūmų salę, kuri 1482 m. sausio 6 d. buvo pasidariusi tokia ankšta, prieš mūsų akis atsivertų įdomus ir žavus vaizdas, ir aplinkui pamatytume tokius senus dalykus, kad jie mums atrodytų visai nauji.

Jei skaitytojas sutinka, pabandysime bent vaizduotėje atkurti įspūdį, kurį jis būtų patyręs, peržengdamas su mumis Didžiosios salės slenkstį ir atsідūręs tarp margos ir triukšmingos minios.

Visų pirma mums imtų spengti ausyse ir apraibtų akys. Aukštai, virš galvų, būtų dvigubi smailūs skliautai, nudažyti žydra spalva, išmarginti aukso gėlėmis ir išpuošti medžio ražiniais; apačioje, po kojomis – balto ir juodo marmuro plytelių grindys. Už keleto žingsnių – milžiniškas piliorius, paskui antras, trečias – per visą salę septyni pilioriai, kurie palaiko dvigubus lubų skliautus. Aplink pirmuosius keturis piliorius pastatyti pirklių staleliai, žerintys įvairiais stiklais ir visokiais žibučiais; aplinkui tris likusiuosius piliorius sustatyti ažuolinių suolai, kuriuos nutrynė ir nublizgino plačios bylininkų kelnės ir prokurorų togos. Aplink visą salę išilgai aukštų sienų, tarp durų, langų, tarp pilorių – begalinė virtinė statulų, kurios vaizduoja visus Prancūzijos karalius, pradedant karaliumi Faramonu; karaliai tinginiai – nukarusiomis rankomis ir nuleistomis akimis; budrūs ir karingi – drąsiai iškėlę į dangų rankas ir galvas. Toliau aukšti, smailaskliaučiai langai, šviečiantys tūkstančio spalvų stiklais; erdviuose išėjimuose – puikios, meniškais ražiniais išpuoštos durys; ir visa tai – pilioriai, skliautai, sienos, langų rėmai, visi medžio darbai, durys, statulos – buvo nudažyta žydra spalva su paausšinimais; mūsų stebėjimo metu ji jau buvo truputį apiblukusi, o 1549-aisiais – malonės metais – toji spalva jau buvo visiškai išnykusi po dulkių ir voratinklių sluoksniu, ir diu Briolis ja žavėjosi tik sekdamas tradicija.

Dabar įsivaizduokite šią milžinišką pailgą salę, kurią apšvietė blanki sausio mėnesio šviesa ir užtvindė marga, triukšmaujanti minia, slenkanti pagal sienas ir besisukanti aplink septynis piliorius, – štai jau ir būsite susikūrę viso to

paveikslų apybraižas, o mes pabandysime tiksliau papasakoti visas jo įdomias smulkmenas.

Jei Ravajakas nebūtų nužudęs Henriko IV, be abejo, nebūtų buvę nė Ravajako bylos dokumentų, kurie buvo saugomi Teisingumo rūmų raštinėje; nebūtų buvę nė Ravajako bendrininkų, kuriems rūpėjo tuos dokumentus sunaikinti; vadinasi, nebūtų buvę nė padegėjų, kurie, nerasdami geresnių priemonių, turėjo padegti raštinę, kad būtų galima sudeginti dokumentus, o kad sudegtų raštinė – padegti ir pačius Teisingumo rūmus, – jei viso to nebūtų buvę, nebūtų įvykęs 1618 metų gaisras. Senieji rūmai dar tebestovėtų su savo sena Didžiąja sale, ir aš galėčiau skaitytojiui tarti: „Eikite ir ją apžiūrėkite“; ir taip mudu būtume išvaduoti: aš – nuo šios salės aprašinėjimo, jis – nuo šio mano nevykusio aprašymo skaitymo. Visa tai tik patvirtina šitą naują tiesą: dideli įvykiai turi neapskaičiuojamų pasekmių.

Galimas daiktas, kad Ravajakas neturėjo jokių bendrininkų, o jei atsitiktinai jų ir turėjo, jie galėjo būti visai niekuo dėti dėl 1618 metų gaisro. Yra dar pora labai priimtinių 1618 metų gaisro kilmės aiškinimų. Pirma, visi žino, kad kovo 7 d. po vidurnakčio ant Teisingumo rūmų iš dangaus nukrito didžiulė, pėdos pločio ir sieksnio aukščio, liepsnojanti žvaigždė. Antra, Teofilio ketureilis:

*Iš tikrųjų tai buvo išdaiga liūdna,
Kai deivė teisingumo,
Paryžiuje privalgiusi per daug skanumų,
Savuosis rūmus pavertė liepsna.*

Nors ir kažin ką galvotume apie šį trigubą – politinį, gamtinį, poetinį – gaisro aiškinimą, nelaimėi, 1618 metų gaisro faktas vis tiek lieka neabejotinas. Dėl šios katastrofos, ypač dėl įvairių vėlesnių restauracijų, kurios sunaikino ir tai, ko pagailėjo gaisras, nedaug kas liko iš šio pirmųjų prancūzų karalių būsto, iš šių rūmų, senesnių už Luvrą, kurie Pilypo Gražiojo laikais buvo jau tokie seni, kad juose ieškota pėdsakų tų puikiųjų pastatų, kuriuos statydino karaliai Roberas, o aprašė Helgaldas. Beveik viskas dingo. Kuo pavirto valstybinio antspaudo kabinetas, kuriame Liudvikas Šventasis *sutvirtino savo jungtuves*? Kur dingo sodas, kuriame jis teisė, drauge su Žuanvilium, išsitiesęs ant kilimų ir apsivilkęs „kamliotine tunika, vilnone be rankovių palaidine

ir juodu apsiaustu“? Kur imperatoriaus Sigizmundo kambarys? Karolio IV? Jono Bežemio? Kur yra laiptai, nuo kurių Karolis VI paskelbė savo malonės ediktą? Akmens plokštė, ant kurios Marselis sosto įpėdinio akivaizdoje nužudė Roberą Klermontietį ir Šampanijos maršalą? Varteliai, prie kurių buvo sudraskytos antipopeižiaus Benedikto bulės ir pro kuriuos išvyko jas atgabenusieji, pasityčiojant apvilkti bažnytiniais rūbais, su mitromis ant galvų ir viešai išpažindami savo kaltes visuose Paryžiaus kryžgatviuose? O kur Didžioji salė su savo paausšinimais, savo žydra spalva, su savo smailomis arkomis, savo statulomis, su savo pilioriais, savo neaprėpiamais, puikiomis skulptūromis išpuoštais skliautais? Kur auksinis kambarys? Ir prie durų akmeninis liūtas nuleista galva, tarp kojų įsprausta uodega, kaip Saliamono sosto liūtai, nusižeminęs, nes tokia išraiška tinka jėgai, kuri budi teisingumo akivaizdoje? Kur gražiosios durys? Ir puikieji vitražai? Ir raižiniais išpuošti apkaustymai, kurių grožis kėlė nusiminimą Biskornetui? Ir grakštūs diu Ansi medžio pjaustiniai?.. Ką padarė laikas ir ką padarė žmonės visoms šioms grožybėms? Ką mes už visa tai gavome? Ką gavome už visą tą gališkąją istoriją, už visą tą gotikos meną? Sunkius, žemus, pusapvalius skliautus pono de Broso, to nevykėlio architekto, kuris pastatė Sen Žervė portalą, – štai ką mes gavome vietoj meno. O istorija? Apie didįjį pilorių mums yra likę tik tuščiakalbiai atsiminimai, kurie dar ir dabar aidai visokių ponų Patriu tauškalais.

Bet tai nedidelis dalykas. Grįžkime į tikrąją tikrų senųjų rūmų Didžiąją salę.

Viename šio milžiniško lygiagretainio gale stovėjo garsusis marmurinis staslas, iškaltas iš vieno tokio ilgo, tokio plataus ir storo marmuro gabalo, jog niekas, pasak senųjų rankraščių, niekada tokio nebuvo matęs, o jo išvaizda – *toji marmuro riekė* – galėjo sužadinti ir Gargantua apetitą. Kitame salės gale buvo koplyčia, kurioje Liudvikas XI iškaldino savo paties statulą, klūpančią priešais švenčiausiąją mergele, ir, visai nesirūpindamas, kad karalių statulų eilėje liks dvi tuščios nišos, įsakė į koplyčią perkelti Karolį ir Liudviką Šventąjį – du šventuosius, kurie, būdami Prancūzijos karaliai, jam atrodė galį ir danguje turėti didelės įtakos. Ši koplyčia, dar visai nauja, pastatyta tik prieš šešerius metus, buvo sukurta toje subtilios architektūros, puikios skulptūros ir nuostabiausių raižinių dvasioje, kuri pas mus pasireiškė gotikos stiliaus pabaigoje ir pasakiškomis renesanso fantazijomis nusitęsė iki šešioliktojo šimtmečio vidurio. Viršum

portalo nedidelė permatoma rozetė buvo tikras filigraninio meno ir grakštumo šedevras. Ji atrodė lyg mezginių žvaigždė.

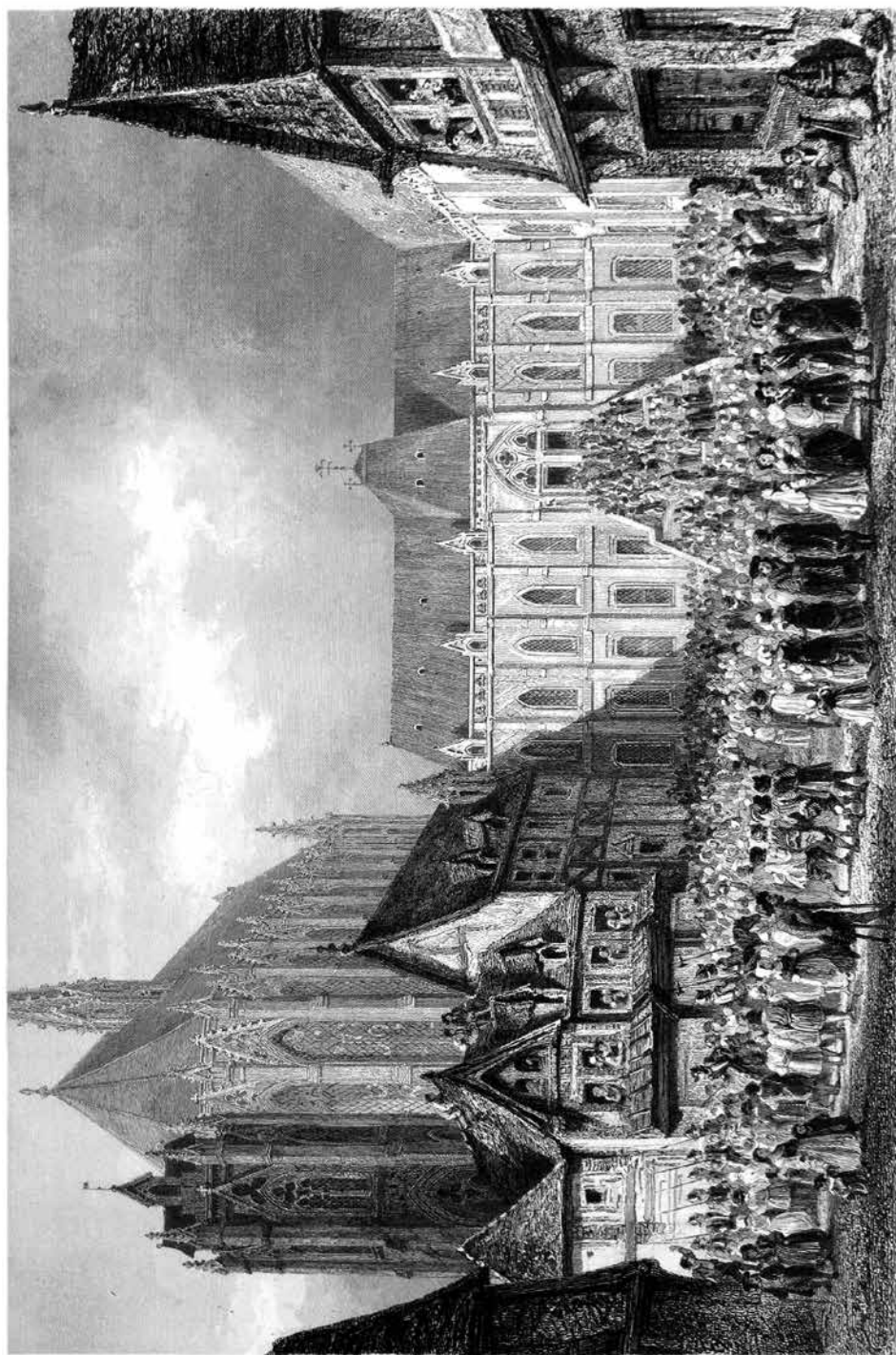
Salės viduryje, priešais didžiąsias duris prie sienos stovėjo aukso brokatu išmušta estrada, į kurią buvo galima atskirai patekti per auksinio kambario koridoriaus langą. Ši estrada buvo skirta flamandų pasiuntiniams ir kitiems kilniesiems svečiams, kurie buvo pakviesti žiūrėti misterijos.

Senu papročiu misterija turėjo būti vaidinama ant to garsiojo marmurinio stalo. Tam reikalui jis buvo paruoštas jau nuo pat ryto. Ant jo puikios marmurinės plokštės, kuri visa buvo išraižyta raštininkų kulnėmis, stovėjo gana aukštas medinis narvas. Jo viršus, kurį galėjo aiškiai matyti visa salė, buvo skirtas scenai, o vidus, užmaskuotas kilimais, – artistų drabužinei. Naiviai pastatytos iš lauko pusės kopėčios buvo skirtos susisiekti scenai su drabužine; jų stačiais skersiniais aktoriai turėjo ir užlipti į sceną, ir iš jos išeiti į užkulisius. Nors ir kažin kaip staigiai reikėdavo aktoriui pasirodyti scenoje, nors ir kažin koks turėdavo būti scenos efektas, – be kopėčių būdavo neįmanoma apsieiti. Nekalta ir verta pagarbos meno bei technikos kūdikystė!

Keturi vyriausiojo rūmų teisėjo seržantai, turėję prižiūrėti visus liaudies pasilinksminimus švenčių progomis, taip pat ir visas egzekucijas, jau stovėjo prie visų keturių marmurinio stalo kampų.

Vaidinimas turėjo prasidėti tik vidudienį, kai didysis rūmų laikrodis išmuš dvyliktąjį dūžį. Be abejo, tai buvo kiek vėlokas vaidinimui laikas, bet reikėjo taikytis prie flamandų pasiuntinių.

Taigi visa toji žmonių daugybė laukė vaidinimo jau nuo pat ryto. Nemažai šių dorų smalsuolių jau nuo pat aušros šalo prie didžiųjų rūmų laiptų; keletas jų net tvirtino kiaurą naktį ištūnoję prie didžiųjų durų, kad galėtų pirmieji patekti į salę. Minia kas valandėlę vis didėjo ir lyg išsiliejusi iš krantų upė kilo aukštylį pagal sienas, tvenkėsi aplinkui piliorius ir rangėsi ant karnizų, ant visų architektūrinių iškyšulių ir ant visų skulptūrinių išgaubimų bei pagraiznimų. Todėl dar gerokai prieš pasiuntinių atvykimą tam tikras kartėlis skambėjo klegesyje minios, kuri nekantravo, nuobodžiavo, buvo pasidavusi įtakai dienos, paskirtos kvailiojimams ir cinizmui, kiekviena proga erzinosi, – čia dėl per smailos kaimyno alkūnės, čia dėl vinimis pakaustyto bato, – buvo išvargusi, taip ilgai nesulaukdama vaidinimo, spaudžiama, slegiama ir dūstanti. Visi tik keikėsi ir priekaištavo flamandams, pirklių seniūnui, kardinolui de

Burbonui, teisėjui, Austrijos Margaritai, seržantams, šalčiui, kaitrai, blogam orui, Paryžiaus vyskupui, juokdarių popiežiui, pilioriams, statuloms, kad uždaros durys, kad varstomi langai. Visa tai nepaprastai linksmo minioje įsimaišiusius būrius moksleivių ir tarnų, kurie savo juokavimais ir gudravimais dar labiau dilgino visuotinę nepasitenkinimą ir lyg adatos dūriais dar labiau erzino minią.

Iš jų išsiskyrė grupė linksmų velniūkščių, kurie, išspaudę lango stiklą, ramiausiai įsitaisė ant palangės ir iš čia mėtė savo pašaipingus žvilgsnius ir žodžius arba į minią aikštėje, arba į minią salėje. Jie taip smarkiai erzėjo, taip garsiai kvatojo, taip linksmi šūkavo su draugais salėje, jog buvo aišku, kad jie nė nemanė nuobodžiauti, kaip visa kita publika, kad jie puikiai mokėjo susikurti spektaklį iš to, ką čia pat matė salėje, ir tai jiems padėjo kantriai laukti antrojo spektaklio.

– Prisiekiu savo vėle! Tai jūs, *Joannes Frollo de Molendino!* – sušuko vienas jų mažam, gražaus klastingo veido šviesiaplaukiui velniūkščiui, kuris buvo užsikoręs ant kapitelio akantų: – Ne veltui jus vadina Džoanu diu Mulenu*, nes jūsų rankos ir kojos atrodo kaip keturi vėjinio malūno sparnai. Ar seniai jūs čia?

– Iš velnio gailestingumo, štai jau daugiau kaip keturios valandos, – atsakė Džoanas Frolo, – ir aš tikiuosi, kad jos bus man įskaitytos į skaistyklos laiką. Girdėjau, kaip aštuoni Sicilijos karaliaus giedotojai pradėjo giedoti septintos valandos mišias Sent Šapel.

– Puikūs giedotojai! – tarė antrasis, – jų balsai smalesni negu jų kepuraitės! Bet prieš užpirkdamas šventojo Jono garbei mišias, karalius turėjo pasiteirauti, ar ponui šventajam Jonui patinka lotyniškos psalmės, giedamos provansališku akcentu.

– Jis tai padarė, norėdamas duoti uždarbio tiems prakeiktiesiems Sicilijos karaliaus giedotojams! – šaižiai sušuko senė iš minios, besigrūdiančios palangėje. – Tik pamanykite! Tūkstantį paryžinių svarų už vienas mišias! Ir dar iš mokesčių, surinktų už teisę pardavinėti Paryžiuje jūros žuvis!

– Nusiramink, sene! – įsikišo kažkoks rimtas storulis, kuris, užsiėmęs nosį, stovėjo šalia žuvų pardavėjos, – mišias tikrai reikėjo užpirkti. Ar norėtumėte, kad karalius vėl atkristų?

* Mulenas – *moulin* (pr.) malūnas.

– Puikiai pakalbėjai, sire Žili Lekorniu*, vyriausiasis karaliaus rūmų kailininke! – sušuko mažasis moksleivis, įsikabinęs į kapitelį.

Visi moksleiviai griausmingai nusikvatojo, išgirdę nelemtą rūmų kailininko pavardę.

– Lekorniu! Žilis Lekorniu! – šaukė vieni.

– *Cornutus et hirsutus!*** – pridėjo kitas.

– Ei! Be abejo, – tęsė kapitelio velniukas, – ir ko jie juokiasi? Garbingas žmogus Žilis Lekorniu, metro Džoano Lekorniu karaliaus rūmų prievaizdos brolis, Majė Lekorniu, vyresniojo Venseno miškų urėdo sūnus, – visi jie yra Paryžiaus piliečiai, visi iki vieno vedę!

Linksmybė padidėjo. Storasis kailininkas, neatsakęs nė žodžio, stengėsi pasislėpti nuo žvilgsnių, įsmeigtų į jį iš visų pusių; bet veltui jis šniokštė ir prakitavo: visomis savo pastangomis jis pasiekė tik tai, kad lyg į medį varomas kylys, jis dar tvirčiau į kaimynų pečius įspraudė savo platų, apopleksišką, nuo įtūžio ir pykčio paraudusį veidą.

Pagaliau jam į pagalbą atėjo vienas toks pat storas, kresnas ir garbingas, kaip ir jis.

– Šlykštybė! – sušuko jis. – Ir drįsta moksleiviai šitaip kalbėtis su miesčioniu! Mano laikais juos už tai būtų išplakę rykštėmis, o paskui sudeginę tų pačių rykščių lauže.

Visa gauja suklego.

– Olia-ei! Kas tokią gamą gieda? Koks čia nelaimės apuokas?

– Beje, aš jį pažįstu, – tarė vienas, – tai metras Andri Miusnijė.

– Dėl to, kad jis yra vienas tų keturių prisiekusiųjų Universiteto knygininkų! – atsiliepė antras.

– Toje krautuvėlėje yra visko po keturis! – sušuko trečias. – Keturios korporacijos, keturi fakultetai, keturios šventės, keturi prokuratoriai, keturi elektoriai ir keturi knygininkai.

– Gera, duokime jiems ketvertą velnių! – šaukė Džoanas Frolo.

– Miusnijė – mes sudeginsime tavo knygas!

– Miusnijė – mes apkulsime tavo tarną!

* Lekorniu – *le cornu* (pr.) – raguotas.

** *Cornutus et hirsutus* (lot.) – raguotas ir gauruotas.

– Miusnijė – mes palamdysime tavo žmoną!
 – Puiki storulė – poniutė Udarda!
 – Tokia pat skaisti ir linksma, lyg būtų tapusi našle!
 – Kad jus velniai rautų! – sumurmėjo metras Andri Miusnijė.
 – Nutilk, metre Andri, arba aš tau krisiu tiesiai ant galvos, – sušuko Džoanas, vis dar tebekybęs ant kapitelio.

Metras Andri pakėlė akis; atrodė, kad jis akimirką matavo pilioriaus aukštį, juokdario svorį, mintinai padaugino tą svorį iš greičio kvadrato ir nutilo.

Džoanas, nugalėjęs, triumfuodamas tarė:

– Aš taip būčiau padaręs, nors ir esu archidiakono brolis!
 – Geri ir tie mūsų Universiteto vadovai! Jie nepagerbia mūsų privilegijų nė tokią dieną, kaip ši. Mieste – gegužinio medelio sodinimas ir iliuminacijos; čia, Sitė – juokdarių popiežius ir flamandų pasiuntiniai, o Universitete – ničnieko!
 – O Mobero aikštė yra pakankamai didelė! – pridūrė ant palangės sėdintis moksleivis.

– Šalin rektorių, elektorių ir prokuratorių! – sušuko Džoanas.
 – Reikės iš metro Andri knygų šį vakarą padaryti Šan Gajjardė iliuminacijas, – tęsė kitas.

– Ir iš raštininkų staliukų! – šaukė jo kaimynas.
 – Ir iš auklėtojų lazdų!
 – Ir iš dekanų spjaudyklių!
 – Ir iš prokuratorių spintų!
 – Ir iš elektorių urnų!
 – Ir iš rektoriaus kėdučių!
 – Šalin! – egzekvijų gaida užtraukė Džoanas. – Šalin metrą Andri, auklėtojus ir raštininkus! Teologus, medikus ir dekretistus! Prokuratorių, elektorių ir rektorių!

– Tai jau pasaulio galas! – murmėjo metras Andri, užsikimšdamas ausis.
 – Beje, rektorių! Štai jis eina aikšte! – sušuko vienas tų, kurie sėdėjo ant palangės.

Kas tik galėjo, sužiuro į aikštę.

– Nejaugi tai iš tikrųjų mūsų garbingasis rektorius metras Tibo? – paklausė Džoanas Frolo diu Mulenas, kuris, pasikabinęs ant viduriniojo pilioriaus, negalėjo matyti, kas dėjos lauke.

– Taip, taip, – atsakė visi kiti. – Tai jis pats, tai tikrai jis, rektorius metras Tibo.

Ir iš tikrųjų rektorius bei visa Universiteto vyresnybė lyg procesijoje vyko pasitikti pasiuntinių ir šiuo metu traukė skersai aikštės. Prisiploję prie langų moksleiviai juos sutiko dagiomis pašaipomis ir ironiškomis katutėmis. Rekto-riui, kuris jojo savo būrio priekyje, teko pirmoji salvė, ir toji salvė buvo žiauri.

– Laba diena, pone rektoriau! Olia-ei! Nagi laba diena!

– Kaip jis čia pateko, tasai senas lošikas? Vadinasi, jis paliko savo lošiamuo-sius kauliukus?

– Kaip jis kruta ant savo asilėno! Asilėno ausys trumpesnės negu rektoriaus.

– Olia-ei! Laba diena, pone rektoriau Tibo! *Tybalde aleator!* Senasis žiopoly! Senasis lošike!

– Tesaugo jus Dievas! Ar daug kartų šią naktį išmetėte dvigubą šešetuką?

– O, koks suguręs veidas! Pamėlęs, pragertas ir sukurtas tik lošimo ir kau-lelių meilei.

– Kurgi taip joji, *Tybalde ad dados**, atgręžęs užpakalį į Universitetą ir ris-nodamas miesto pusėn?

– Be abejo, jis joja ieškoti buto Tibotodė** gatvėje! – šaukė Džoanas diu Mulenas. Visa gauja griausmingais balsais pakartojo Džoano pajuoką ir pasi-u-tusiai ėmė pliaukšėti delnais.

– Jūs vykstate susirasti buto Tibotodė gatvėje, tiesa, pone rektoriau, velnio partneri?

Paskui atėjo kitų dignitorių eilė.

– Šalin durininkus! Šalin lazdonešius!

– Sakyk, Robene Puspenai, ar nežinai, kas ten toks?

– Tai Žilberas de Siulji, *Gilbertus de Soliaco*, Oteno koledžo kancleris.

– Še mano batą! Tu geriau įsitaisęs negu aš; tėkšk jam į veidą!

– *Saturnalitas mittimus ecce nuces.****

– Šalin šešiis teologus su baltomis kamžomis!

* *Tybaldes ad dados* (lot.) – Tibo – lošėjas kauliukais.

** Tibotodė – *Tibaut-aux-dés* (pr.) – prancūzų žodžių žaismas: Tibo su lošiamaisiais kauliukais.

*** *Saturnalitas mittimus ecce nuces* (lot.) – štai siunčiame šventėms riešutų.

– Ar ten teologai? Maniau, kad tai šešios baltos žąsys, kurias šventoji Genovaitė atidavė miestui už Ronji dvarą.

– Šalin medikus!

– Šalin disputus paskirtomis ir laisvomis temomis!

– Tau, šventosios Genovaitės kancleri, vošiu savo kepure! Tu mane labai nuskriaudei. Tai tikra tiesa! Mano vietą normandiečių korporacijoje jis atidavė mažajam Askanio Falzaspadaui iš Buržo provincijos tik todėl, kad jis italas.

– Tai skriauda! – sušuko visi moksleiviai, – šalin šventosios Genovaitės kanclerį!

– O, ei! Metras Joakimas de Ladeoras! O, ei! Liui Daiuilis! O, ei! Lamberas Oktemanas!

– Tepasmaugia velniai vokiečių moksleivių prokuratorių!

– Ir Sent Šapel kapelionus su pilkosiomis sutanomis – *cum tunicis grisis!*

– *Seu de pellibus grisis fourratis!**

– Olia-ei! Meno magistrai! Visos gražios juodosios mantijos! Visos gražios raudonosios mantijos!

– Tai puiki uodega rektoriui!

– Galima būtų pasakyti, kad tai Venecijos dogas, einantis susituokti su jūra.

– Žiūrėk, Džoanai! Šventosios Genovaitės kanauninkai!

– Po velnių kanauninkiją!

– Kunige Klodai Šoarai! Daktare Klodai Šoarai! Ar jūs ieškote Marijos Žifard?

– Ji gyvena Glatinji gatvėje.

– Ji kloja pėstininkų vadui patalą.

– Ji moka savo keturis denarus; *quattuor denario*.

– *Aut unum bombum.***

– Gal norėtumėte, kad ji mokėtų nuo nosies?

– Draugai! Važiuoja metras Simonas Sangenas, Pikardijos elektorius, pasi-sodinęs už nugaros žmoną.

– *Post equitem sedet atra cura.****

* *Seu de pellibus grisis fourratis* (lot.) – su pilkais apsiaustais, pamuštais pilkais kailiais.

** *Aut unum bombum* (lot.) – arba vieną bombą.

*** *Post equitem sedet atra cura* (lot. Horacijus) – už raitelio sėdi tamsus rūpestis.

- Drąsiau, metre Simonai!
- Laba diena, pone elektoriau!
- Labanakt, ponio elektoriene!

– Kokie jie laimingi, kad viską mato, – atsidusdamas tarė *Joannes Frollo de Molendino*, vis dar tebesikabinėdamas už kapitelio lapų.

Tuo metu Universiteto prisiekęs knygininkas metras Audri Miusnijė pasilenkė prie rūmų kailininko metro Žilio Lekorniu ausies.

– Aš jums sakau, pone, – tai tikras pasaulio galas. Dar niekada moksleivija nebuvo taip pasileidusi. Čia kalti prakeiktieji šio amžiaus išradimai, kurie viską griauja: patrankos, serpantinas, bombardos, o ypač spaustuvės – tasai Vokietijos maras. Jau nebėra nei rankraščių, nei knygų. Taip, spaustuvė žudo knygų prekybą. Ateina pasaulio galas.

– Ir aš tai pastebiu, nes labai kyla aksomo poreikis, – tarė kailininkas.

Tą akimirką ėmė mušti dvyliką.

– A!.. – vienbalsiai atsiduso visa minia.

Moksleiviai nutilo. Po to prasidėjo didelis bruzdėjimas.

Smarkiai sučiužo kojos, sujudo galvos, nuaidėjo griausmingas kosulys ir nosis šnirpštimas; kiekvienas ėmė ieškoti geresnės padėties pasistiepdamas, priūpdamas, prisitaikydamas. Paskui stojo visiška tylą; visų kaklai ištįso, burnos prasižiojo, visų žvilgsniai nukrypo į marmurinį stalą. Bet ten niekas nesirodė. Ten tebestovėjo keturi teismo seržantai, sustingę ir nejudrūs, lyg keturios nudažytos statulos. Visų akys nukrypo į estradą, paskirtą flamandų pasiuntiniams. Durys buvo uždarytos, o estrada – tuščia. Minia nuo pat ryto laukė trijų dalykų: vidudienio, Flandrijos pasiuntinių ir misterijos. Laiku atvyko tik vidudienis.

Tai buvo baisu.

Dar palaukė minutę, dvi, tris, penkias minutes, ketvirtį valandos; niekas nesirodė. Estrada vis buvo tuščia, scena – nebylė. Tuo metu minios nekantravimas pavirto pykčiu. Pasipiktinimo šūksniai sklido po salę, tiesa, dar patylomis. „Misteriją! Misteriją!“ – dusliai murmėjo minia. Susierzininimas didėjo. Viršum minios jau plazdeno audra, tiesa, dar tik griaudė. Pirmąjį žaibą uždegė Džoanas diu Mulenas.

– Misteriją, ir po velnių flamandus! – sušuko jis visais savo plaučiais, besiraitydamas lyg žaltys apie savo kapitelį.

Minia ėmė ploti.

Skaitykite likusius
460 iš **480** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Romantiška, užburianti ir skausmingai
tragiška meilės istorija apie gražiąją čigonę Esmeraldą
ir Paryžiaus katedros kuprių.

„Paryžiaus katedra“ – vienas pirmųjų
Victoro Hugo romanų, parašytas 1831 m.

V. Hugo parašė romaną norėdamas paskatinti išsaugoti
autentišką, gotikinę Dievo Motinos katedrą, kurią tuo metu
buvo svarstoma nugriauti.

1482 m., kvailių festivalio Paryžiuje diena. Išsigimėlis katedros
varpininkas Kvazimodas Stebuklų rūmuose – pagrindinėje elgetų ir
nusikaltėlių karalystėje – karūnuojamas kvailių popiežiaus karūna.

Esmeralda savo šokiais ir dosnumu bei gera širdimi užkariauja daugelio vyrų
širdis: ir grazuolis karininkas Febas, ir Paryžiaus katedros arkidiakonas Frolas,
besiblaškantis tarp geismo ir fanatiško tikėjimo bažnyčios mokymu, ir
pats Kvazimodas nelieta abejingi čigonės kerams.

*Meilė kaip medis auga savaime, giliai įleidžia šaknis
mumyse ir žaliuoja net sudužusioje širdyje.*

V. Hugo

„Paryžiaus katedra“ – romantiška ir tragiška meilės istorija apie aistros draskomą
jaunos čigonės Esmeraldos širdį, apie blogio ir gėrio kovą, apie rūpestį ir atsidavimą,
puikybės ir dorovės akistatą. Esmeraldos likimas tragiškas, tačiau kuproto
varpininko Kvazimodo širdyje meilė išlieka rusenti iki gyvenimo pabaigos.
V. Hugo pristato spalvingą, dramatiškų įvykių kupiną viduramžių Paryžiaus
gyvenimo paveikslą, kurio pagrindinis veikėjas – Dievo Motinos katedra, kur
susipina daugelio personažų jausmai, viltys ir netekrys.

NEMIRTINGAS KLASIKOS ŠEDEVRAS

Jeigu jūs domitės viduramžių istorija ir jums patinka
klasikiniai romantinės gotikos kūriniai, žavėtis E. A. Poe kūryba bei Dante's
„Dieviškoja komedija“, privalote perskaityti ir „Paryžiaus katedrą“.

ISBN 978-609-484-225-2

9 786094 842252

www.obolys.lt

Knygos pigiau, idėjos brėžti ir iliustruoti nemokamai

KITI FORMATAI:

Audio
knyga

Elektroninė
knyga